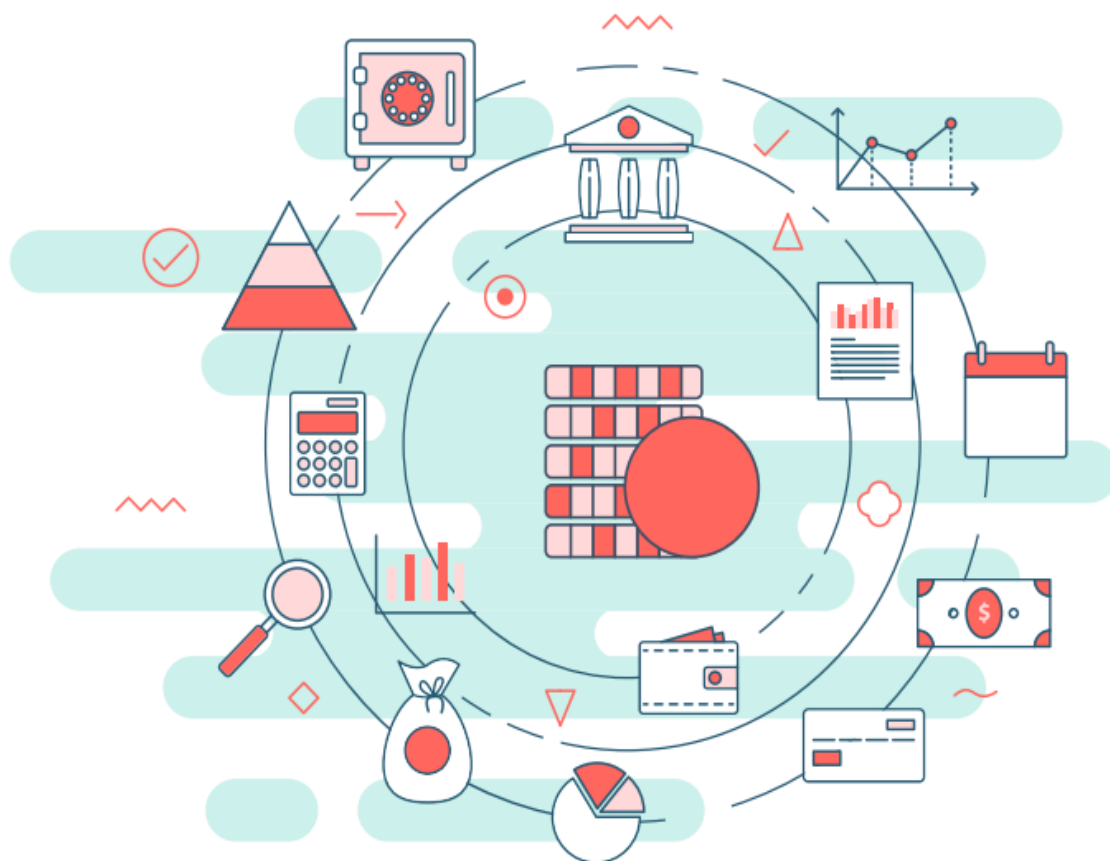

لایحه بودجه ۱۴۰۴ از نگاه بخش خصوصی

(ویراست نخست - روز آمد ۷ آبان)

آبان ماه ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:

لایحه بودجه ۱۴۰۴ از نگاه بخش خصوصی (ویراست نخست-روز آمد ۷ آبان)

مدیریت پژوهش‌های اقتصادی

تهیه‌کنندگان: فرزانه صمدیان، نرگس مرادی

ناظران علمی: حجت‌اله میرزایی، منیره امیرخانلو، شیما حاجی نوروزی

تاریخ انتشار: آبان ماه ۱۴۰۳

طبقه‌بندی موضوعی: اقتصاد ایران

واژه‌های کلیدی: لایحه بودجه، بخش خصوصی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

مقدمه

در بسیاری از کشورها بودجه سنواتی مهم‌ترین سند سیاست‌گذاری اقتصادی و اجتماعی دولت‌ها محسوب می‌شود. اهمیت بودجه بیش از یک سند مالی است، چراکه شناخت دولت از مسائل کشور، نحوه اولویت‌بندی مسائل و راه‌حل‌های انتخاب شده - که بیانگر رویکردهای دولت- هستند را نشان می‌دهد. این سند زمینه گفتگوی قوه مقننه و مردم با دولت‌ها را نیز فراهم می‌کند. طبیعی است که سیاست‌های بودجه‌ای، هم رفاه عموم مردم و هم فعالیت‌های آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. نحوه تأمین مالی و ترکیب هزینه‌ها، به لحاظ آثار کلان مانند تأثیر بر رشد اقتصادی، نرخ تورم، نرخ سود، و غیره بر فعالان اقتصادی اثرگذار است. در ایران سند بودجه سالانه منحصر به تعیین سیاست‌های مالی نیست بلکه همزمان در آن درباره بخشی از سیاست‌های پولی و ارزی و تجاری هم تصمیم‌گیری می‌شود که با اثرگذاری بر متغیرهایی مانند نرخ و ترکیب مالیات‌ها، قیمت انرژی و ارز و هزینه‌های گمرکی، کارکرد یکایک فعالان اقتصادی در سطح خرد را متأثر خواهد ساخت.

بر اساس اصلاحاتی که در سال ۱۴۰۱ در مواد (۱۸۰) و (۱۸۲) قانون آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی درباره نحوه رسیدگی به لایحه بودجه انجام شد، لایحه بودجه سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ در دو مرحله تقدیم مجلس می‌شود: بخش اول شامل احکام، سقف منابع، سقف واگذاری دارایی‌های مالی و سرمایه‌ای، منابع هدفمندی یارانه‌ها و مفروضات و بخش دوم شامل جداول تفصیلی است. در حال حاضر فقط بخش اول تقدیم شده است که در بردارنده حداقلی از اطلاعات مورد نیاز برای تحلیل سیاست‌های دولت است. اگرچه لایحه بودجه ۱۴۰۴ نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۳، شفاف‌تر تدوین شده است و برای اولین بار برخی ارقام با جزئیات بیشتری در لایحه درج شده‌اند و لایحه از نظر ظاهری آراسته‌تر از لوایح سنوات گذشته تدوین شده است، اما اطلاعات ارائه شده در این سند امکان ارزیابی کامل سیاست‌های بودجه‌ای دولت و آثار آن بر اقتصاد ملی را برای عموم مردم و به‌ویژه فعالان اقتصادی فراهم نمی‌کند. به اعتقاد بخش خصوصی ارائه دو مرحله‌ای لایحه بودجه منجر به ارائه کلیات بودجه با حداقل اطلاعات و عدم ارائه محل‌های هزینه کرد منابع بودجه شده است که این امر نیز علاوه بر کاهش شفافیت بودجه، منجر به ابهام در بررسی بودجه برای فعالان اقتصادی و نمایندگان مجلس شده است. در این راستا ضروری است، ترتیبیاتی اتخاذ شود تا بر مبنای یک الگوی بهینه ارائه اطلاعات، فرآیند تدوین و اجرای بودجه دومرحله‌ای اصلاح شود.

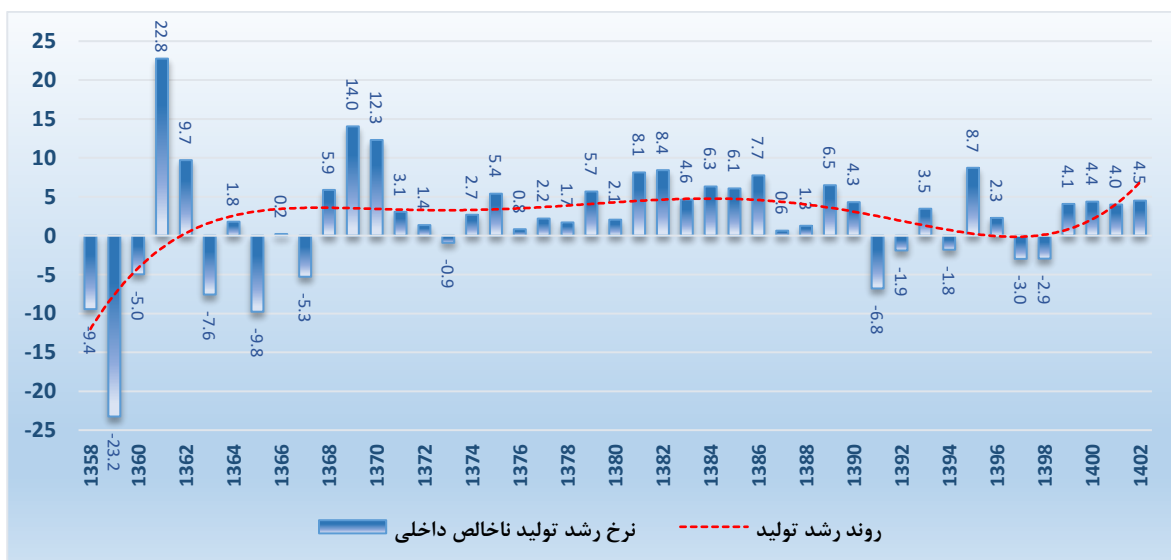
شایان ذکر است به رغم اثرات واضحی که سیاست‌های بودجه‌ای بر محیط کسب و کار دارد و تأکید مواد (۲) و (۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، نماینده اتاق ایران در جلسات ستاد تدوین لایحه بودجه ۱۴۰۴ حضور نداشت. لیکن اتاق ایران در راستای ایفای نقش مشاوره‌ای، در زمان تدوین لایحه در سازمان برنامه و بودجه، مجموعه پیشنهادی بودجه‌ای فعالان اقتصادی را جهت درج در لایحه بودجه ۱۴۰۴ به سازمان برنامه و بودجه ارسال داشته است.

در این گزارش سعی خواهد شد ضمن ارایه تصویری از اقتصاد کلان کشور و چشم انداز پیش روی آن در سال ۱۴۰۴ تحلیلی از لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ و مهمترین فرصت‌ها و چالش‌های آن از منظر بخش خصوصی پرداخته شود. در ادامه برای فهم راحت‌تر موضوعات تا حد ممکن از به‌کارگیری اصطلاحات خاص بودجه‌ای پرهیز شده و سعی شده است تا ضمن رعایت دقت، جزئیات غیر ضروری حذف شود. همچنین، با توجه به محدودیت زمانی برای بررسی کلیات بودجه، در ویرایش اول این گزارش، صرفاً مهم‌ترین نکات بیان شده است.

الف. تصویر اقتصاد ایران و چشم انداز پیش رو

عملکرد رشد اقتصادی ایران برای چهار دهه اخیر چندان قابل دفاع نیست به خصوص برای دهه اخیر. رشد اقتصادی کشور در نیمی از سال‌های دهه ۱۳۹۰ منفی بوده و میانگین نزدیک به ۱ درصدی را ثبت کرده است. باید توجه داشت که رشدهای مثبت اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۲ هم عمدتاً ناشی از افزایش قیمت جهانی نفت و صادرات آن بوده است نه تغییر اساسی ساختارها و رشد موجودی سرمایه. پس از اتفاقاتی که در نتیجه حمله روسیه به اوکراین در بازار نفت رخ داد، صادرات نفت ایران طبق آمارهای بانک مرکزی از ۲۴ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۹ به بیش از ۵۵ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۱ رسید. گرچه توقف تقریبی فرآیند رشد اقتصادی کشور در بیش از یک دهه گذشته و پس از آغاز تحریم‌های گسترده علیه کشور بسیار مورد توجه قرار گرفته است، اما با نگاهی بلندمدت‌تر چنانکه در نمودار (۱) هم مشخص است می‌توان گفت که در نیم قرن گذشته ایران نتوانسته است در قیاس با بسیاری از کشورهای هم‌رده خود رشد اقتصادی مناسب و پایداری داشته باشد.

نمودار ۱- روند نرخ رشد تولید ناخالص داخلی در ۴۴ سال گذشته

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

بر اساس اعلام بانک مرکزی، رشد اقتصادی کشور که در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۰ همواره بیش از ۴ درصد بود در سه ماهه نخست سال ۱۴۰۳ با کاهش ۲,۵ واحد درصدی نسبت به بهار ۱۴۰۲ به رقم ۳,۲ درصد رسیده است. این موضوع نشان می‌دهد در سال جاری روند رشد اقتصادی کاهنده است. بر اساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۴ را ۳,۷ درصد و در سال ۲۰۲۵ حدود ۳,۱ درصد پیش‌بینی می‌شود. مرکز پژوهش‌های مجلس نیز در آخرین گزارش خود رشد اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۳ را ۲,۵ و در سال ۱۴۰۴ را ۲,۹ درصد پیش‌بینی نموده است. موارد مذکور حکایت از کاهش سطح رشد اقتصادی دارد. به نظر می‌رسد این موضوع بیش از هر چیز ناشی از کاهش ظرفیت‌های خالی اقتصاد در چهار سال اخیر و عدم رشد سرمایه‌گذاری طی بیش از یک دهه گذشته است. همچنین قطعی برق یکی دیگر از چالش‌های بخش حقیقی اقتصاد است. رشد شاخص تولید و فروش صنایع بورسی در ۶ ماهه نخست سال ۱۴۰۳ به ترتیب منفی ۲,۲ و منفی ۰,۹ درصد بوده است. همچنین نتایج شاخص مدیران خرید «شامخ» اتاق ایران نیز نشان می‌دهد شاخص مدیران خرید بخش صنعت از خرداد ماه وارد روند کاهشی شده است و کمتر از ۵۰ ثبت شده است و مهمترین دلیل این کاهش، تداوم قطعی‌های برق طی تابستان امسال که در شهریور ماه نیز همچنان ادامه داشته و منجر به تعطیلی بسیاری از خطوط تولید کارخانه‌ها شده است، عنوان می‌شود.

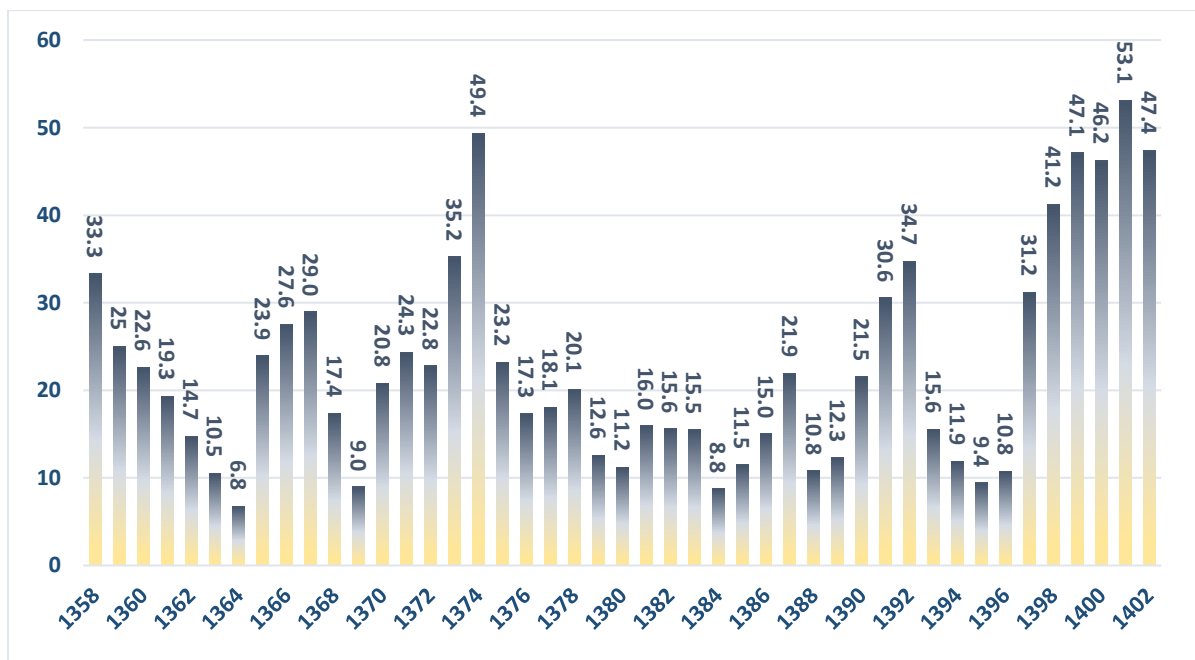
جدول ۱- پیش‌بینی نهادهای مختلف از رشد اقتصادی و تورم کشور

نرخ تورم		رشد اقتصادی		شرح
		۱۴۰۴	۱۴۰۳	
۳۱	۳۴	۲,۹	۲,۵	مرکز پژوهش‌های مجلس
۲۹,۹	۳۱,۷	۳,۱	۳,۷	صندوق بین‌المللی پول
۳۲	۳۵,۳	۲,۷	۳,۲	بانک جهانی

تورم در چند دهه اخیر در اقتصاد ایران به یک پدیده ماندگار تبدیل شده است و از نظر اندازه و شدت هم با کشورهای پیشرفته، شمال آفریقا و خاورمیانه قابل مقایسه نیست و کیفیت آن هم طوری است که بسیار نامتناسب عمل می‌کند و روز به روز تخصیص منابع را بدتر و توزیع درآمد را به زیان طبقات متوسط و پایین و عوامل مولد بدتر می‌سازد و همه افق‌های تصمیم‌گیری اقتصادی را کوتاه ساخته و موجب یأس و نااطمینانی جامعه و فرار سرمایه و مغزها شده است. در اقتصاد، تورم صرفاً به عنوان یک بیماری شناخته نمی‌شود بلکه از آن به عنوان سرطان یاد می‌شود. این تشبیه از آن جهت است که همانند سرطان که

تک تک سلول‌ها و کل سیستم ایمنی بدن را درگیر می‌کند و مانع کارکرد درست و صحیح اجزای بدن می‌شود، تورم نیز کل سیستم اقتصادی یک جامعه را به هم می‌ریزد و مانع از کارایی سیستم می‌شود. تورم علاوه بر آنکه فعالیت‌های سوداگرانه، فرار سرمایه، فقر، بیکاری و... را افزایش می‌دهد، منجر به نابودی تولید، سرمایه‌گذاری و... نیز می‌شود و می‌تواند تا مرحله بحران اقتصادی پیش برود. این موضوع زمانی اهمیت می‌یابد که تورم موجود در اقتصاد بصورت پایدار و مداوم باشد و چندین سال در فضای اقتصادی جامعه حکم‌فرما باشد.

نمودار ۲- میزان تورم ایران در طی ۴۴ سال گذشته

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

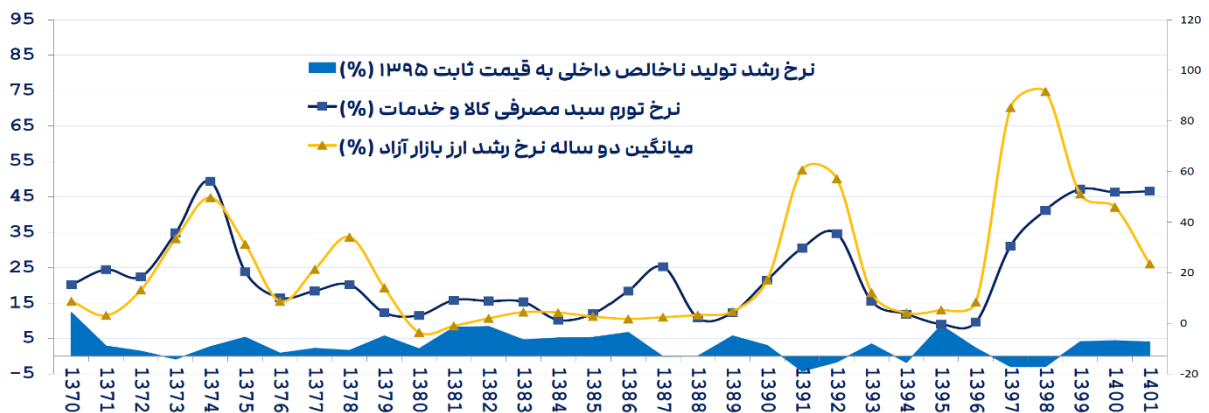
بر اساس اعلام مرکز آمار ایران نرخ تورم کل و نقطه به نقطه در شهریورماه ۱۴۰۳ به ترتیب ۳۴٫۸ و ۳۱٫۶ درصد اعلام شده است. همچنین بر اساس اعلام بانک مرکزی نرخ تورم تولیدکننده کل و نقطه به نقطه در مردادماه ۱۴۰۳ به ترتیب به ارقام ۲۸٫۲ و ۲۴٫۱ درصد رسیده است. بررسی ارقام مذکور نشان می‌دهد علیرغم روند نزولی تورم مصرف کننده و تولیدکننده با این حال روند نزولی آن در ماه‌های اخیر کند شده که این موضوع حکایت از رسیدن نرخ تورم به هسته سخت آن دارد. بر اساس آخرین گزارش صندوق بین‌المللی پول نرخ تورم در سال ۲۰۲۴ به ۳۱٫۷ درصد و در سال ۲۰۲۵ به ۲۹٫۵ درصد خواهد رسید. همچنین براساس پیش‌بینی‌های مرکز پژوهش‌های مجلس نرخ تورم در سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ به ترتیب به ۳۴ و

۳۱ درصد خواهد رسید. با توجه به جمیع آمار و ارقام مورد اشاره، می‌توان نتیجه گرفت که پیش‌بینی‌ها از کاهش روند سطح رشد اقتصادی و کاهش روند نزولی نرخ تورم برای سال آتی حکایت دارد.

شایسته ذکر است که منحصر کردن علت تورم فعلی ایران به رشد نقدینگی دادن آدرس غلط به مخاطب است و اشارات سیاستی آن بسیار پرمخاطره خواهد بود. برای خلاص شدن از تورم بالا، باید علل واقعی آن را رفع کرد. متأسفانه آنچه در بعضی محافل علمی عنوان می‌شود و آنچه به زبان سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران جاری است (کسری بودجه و نقدینگی)، علل واقعی تورم نیست بلکه معلول‌هایی است که در کنار خود تورم نتیجه و حاصل پرش‌های ارزی است.

این پرش‌های بی‌سابقه نرخ ارز است که موتور محرکه تورم‌های لجام گسیخته اخیر بوده است؛ این کاملاً بديهی، مشهود و غیر قابل خدشه است. لذا اینکه به صورت انحصاری و یک جانبه گفته می‌شود که این تنها نقدینگی است که موجب تورم می‌شود و رشد نقدینگی هم تنها معلول کسر بودجه دولت است، تأمل برانگیز است. توضیح اینکه رشد نقدینگی در سال‌های گذشته بطور متوسط شبیه وضعیت سه دهه قبل بوده است؛ بدهی دولت به بانک مرکزی نسبت به بدهی بانک‌ها نقش بسیار محدودی داشته است؛ و عمدتاً بانک‌هایی که بدهی بالا به بانک مرکزی دارند آنهایی نیستند که به دولت قرض داده‌اند. پس نقدینگی و ترکیب آن نسبت به قبل تغییرات چندانی نداشته است و نمی‌تواند این جهش تورمی را توضیح دهد. در اینجا بحث بر سر تأیید رشد نقدینگی و وجود کسر بودجه نیست بلکه باید توجه داشت در مقام علت‌یابی تورم این نرخ ارز است که وقتی پرش می‌کند، تورم و بنابراین نقدینگی و حتی کسر بودجه دولت را به شدت افزایش می‌دهد و سبب تقویت پویایی‌های تورم می‌گردد. لذا نقدینگی، کسر بودجه و تورم همگی تا حد قابل ملاحظه‌ای در جایگاه معلول قرار دارند نه علت و این نرخ ارز است که همه این‌ها را تشدید و بی‌ثبات می‌کند.

نمودار ۲۱- مقایسه نرخ تورم، رشد اقتصادی، و نرخ رشد دلار

منبع: جلالی نائینی (۱۴۰۲)، تورم در اقتصاد ایران، ویژگی‌ها و عوامل ایجاد کننده

ب. چارچوب کلی منابع و مصارف بودجه ۱۴۰۳

طبق ارقام درج شده در بخش اول لایحه بودجه ۱۴۰۴، بودجه کل کشور معادل ۱۱۸۹۶ هزار میلیارد تومان اعلام شده است که مشتمل بر ۶۴۰۷ هزار میلیارد تومان بودجه عمومی دولت (۵۴ درصد سهم) و ۵۴۸۹ هزار میلیارد تومان بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسه‌های وابسته به دولت (۴۶ درصد سهم) است. شایسته ذکر است دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۴، به منظور نظم بخشی و انسجام بودجه، منابع فرابودجه و هدفمندی را نیز به بودجه عمومی انتقال داده است. بر این اساس در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ جمع منابع عمومی دولت با احتساب بودجه هدفمندی، نیروهای مسلح و... ۵۹۸۸ هزار میلیارد تومان (همت)^۱ در نظر گرفته شده که اگر این رقم با رقم ۲۵۶۲ همتی قانون بودجه ۱۴۰۳ مقایسه شود حاکی از رشد ۱۳۴ درصدی منابع عمومی دولت است. با این حال نگاهی به ارقام بودجه نشان می‌دهد اضافه شدن ارقام هدفمندی یارانه‌ها و فرابودجه‌ای به سقف بودجه ۱۴۰۴ منجر به این افزایش شده و اگر این موارد حذف شوند جمع کل منابع عمومی دولت در لایحه بودجه پیشنهادی ۳۴۴۸ همت خواهد بود که ۳۵ درصد نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۳ رشد یافته است.

بررسی اجزای منابع عمومی دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۴ گویای آن است که در لایحه پیشنهادی پیش بینی شده است که رقم ۲۲۷۶ همت از محل درآمدها، رقم ۲۳۳۲ همت از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و رقم ۱۳۸۰ همت از محل واگذاری دارایی‌های مالی محقق خواهد شد. مطابق با آمار و ارقام ارائه شده در لایحه پیشنهادی:

- در بخش درآمدها بیشترین افزایش مربوط به دو جزء سایر درآمدها (۱۱۱ درصد) و خالص حقوق ورودی گمرکی (۸۵ درصد) می‌باشد. ضمن اینکه درآمدهای مالیاتی نسبت به سال گذشته ۳۹ درصد رشد داشته که بیشتر از ارقام تورم پیش بینی شده است. اگرچه جزئیات مربوط به درآمدهای مالیاتی ارائه نشده است، اما به واسطه رشد قابل توجه آن، احتمالاً فشار مضاعفی بر بنگاه‌ها و شرکت‌های خصوصی در شرایط تورمی اقتصاد کشور وارد شود. مهمترین دلیل رشد قابل توجه حقوق ورودی، تغییر نرخ ارزش مبنای محاسبه حقوق ورودی از ۲۸۵۰۰ به نرخ مرکز مبادله طلا و ارز (حدود ۵۰ هزار تومان) و واردات ۱٫۸ میلیارد یورو (۲ میلیارد دلار) خودرو سواری با نرخ تعرفه ۱۰۰ درصدی است.

- در بخش واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای، برآورد شده است که ۲۱۰۷ همت از محل منابع حاصل از نفت، گاز و فراورده‌های نفتی محقق خواهد شد. برآورد چنین رقمی در بخش واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای نشان از آن دارد که مفروضات نرخ فروش و میزان فروش با واقعیات بین‌المللی منطبق نیست و فارغ از تحولات جهانی چنین

^۱ از این رقم، معادل ۳۴۴۸ همت منابع عمومی، ۹۱۱ همت منابع هدفمندی، ۴۰۰ همت تأدیه بدهی (بانک‌ها و تأمین اجتماعی)، ۶۸۷ همت نفت بنیه دفاعی و طرح‌های خاص است.

برآوردی صورت گرفته است. در واقع، یکی از مفروضات میزان تولید نفت خام کشور است که در لایحه بودجه پیشنهادی ۳۷۵۰ هزار بشکه در روز فرض شده است. هر چند آمار رسمی از میزان تولید نفت خام کشور منتشر نمی‌شود با این حال بر اساس آخرین گزارش اوپک تولید نفت ایران بر اساس منابع ثانویه، ۳۲۵۰ هزار بشکه در روز اعلام شده است که از این منظر بودجه با بیش برآوردی قابل توجه روبروست. همچنین، در لایحه قیمت نفت ۵۷/۵ یورو (۶۲ دلار) فرض شده است. بر اساس پیش‌بینی EIA قیمت نفت برنت در سال ۲۰۲۵ حدود ۷۸ دلار پیش‌بینی شده که با فرض ضریب و صول ۸۰ درصدی قیمت برای نفت ایران، قیمت نفت نیز تا حدودی دارای بیش برآورد است.

- واگذاری دارایی‌های مالی در لایحه بودجه پیشنهادی حدود ۱۳۸۰ همت در نظر گرفته شده که نسبت به رقم سال قبل (۳۱۹ همت) افزایش قابل توجه داشته است با این حال بررسی ارقام نشان می‌دهد ۵۴۱ همت از رقم مذکور ناشی از استقراض از صندوق و ۲۰۰ همت بابت سیال سازی بدهی‌ها برای اجرای ماده ۱۰ قانون برنامه هفتم پیشرفت لحاظ شده است. بنابراین میزان آنته‌شار اوراق رقمی در حدود ۵۰۰ همت خواهد بود که نسبت به سال قبل حدود ۱۰۰ درصد افزایش یافته است. این میزان رشد به احتمال زیاد منجر به افزایش نرخ‌های سود و در نتیجه افزایش نرخ تامین مالی تولید خواهد شد.

در بخش مصارف هزینه‌ها ۴۰۸۱ همت، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۱۱۹۷ همت و تملک دارایی‌های مالی ۷۱۰ همت در نظر گرفته شده است. با این حال نگاهی دقیق‌تر به ارقام مذکور نشان می‌دهد در بخش هزینه‌ها، مصارف هدفمندی که در قانون بودجه ۱۴۰۳ در سقف بودجه لحاظ نشده بود به این بخش اضافه شده است. همچنین در بودجه عمرانی نیز نفت نیروهای مسلح و طرح‌های خاص که در سال‌های گذشته در سقف بودجه نیامده بود به سقف اضافه شده و اگر صرفاً مخارج عمرانی مشابه آنچه در قانون بودجه سال‌های گذشته لحاظ می‌شد، مدنظر قرار گیرد رقم مذکور حدود ۵۶۰ همت خواهد بود. در نهایت در تملک دارایی‌های مالی نیز رقم تادیه بدهی به تامین اجتماعی (۲۰۰ همت) و بانک‌ها (۲۰۰ همت) به سقف بودجه اضافه شده که در صورت کسر آنها، رقم تملک دارایی‌های مالی ۳۱۰ همت خواهد بود.

کسری تراز عملیاتی لایحه بودجه ۱۴۰۴ با احتساب موارد فرابودجه و هدفمندی انتقال یافته به بودجه عمومی، معادل ۱۸۰۷ همت برآورد می‌شود. ۱۱۳۵ همت از این کسری از محل منابع حاصل از صادرات نفت و گاز (مازاد تراز تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) و ۶۷۰ همت از محل تراز دارایی‌های مالی تامین خواهد شد. نکته مهم آنکه اگرچه بزرگ شدن رقم کسری تراز عملیاتی نسبت به سنوات گذشته به علت انتقال بودجه هدفمندی و نیروهای مسلح و... به بودجه عمومی است، اما با توجه به عدم ارائه داده‌های رسمی درباره هزینه‌های دولت در بخش اول لایحه بودجه ۱۴۰۴ دلایل ایجاد این کسری مشخص نیست و لذا تحلیلی درباره آن نمی‌توان ارائه کرد.

شایدسته ذکر است که در لایحه بودجه پیشنهادی، منابع ارزی برای واردات کالاهای اساسی معادل ۱۱ میلیارد یورو (۱۲ میلیارد دلار) در نظر گرفته شده است. در حالی که واردات نزدیک به ۱۸ میلیارد دلاری کالاهای اساسی در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد در صورت تداوم تخصیص ارز ترجیحی به کالاهای فعلی این رقم با کم برآوردی روبه‌رو است، مگر آنکه دولت برنامه‌ای برای حذف ارز ترجیحی بخشی از کالاها داشته باشد. همچنین، یکی دیگر از مفروضات لایحه بودجه پیشنهادی، نرخ تسعیر ارز برای ارز ترجیحی است، که در لایحه تصمیم‌گیری برای نرخ ارز ترجیحی مطابق با افزایش تدریجی نسبت به نرخ تورم سال ۱۴۰۳ بیان شده است. با فرض تورم حدود ۳۰ درصدی، متوسط نرخ ارز ترجیحی برای سال ۱۴۰۴ حدود ۳۷ هزار تومان خواهد بود و نرخ تسعیر به جز کالاهای اساسی حدود ۵۰ هزار تومان برای هر یورو لحاظ شده است. باید در نظر داشت که تجربه سنوات گذشته، همبستگی بالای نرخ ارز با نرخ تورم را نشان می‌دهد. لذا در شرایط فعلی اقتصاد ایران، جهش دفعتی نرخ ارز می‌تواند موتور محرکه تورم‌های سطح بالا باشد و به بی‌ثباتی‌ها اقتصادی دامن بزند.

در لایحه بودجه ۱۴۰۴ سهم صندوق از صادرات نفت و گاز با کاهش ۲۸ واحد درصدی به ۲۰ درصد کاهش یافته است. از این محل رقم ۵۴۱ همت به منابع بودجه اضافه شده است. در مجموع موارد مذکور نشان می‌دهد اگر صرفاً سهم منابع نفتی (۵۰۹ همت) از رقم منابع در نظر گرفته شود سهم نفت از منابع بودجه از ۲۳ درصد قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به ۱۲ درصد لایحه بودجه ۱۴۰۴ رسیده است. با این حال اگر رقم استقراض از صندوق (۵۴۱ همت) به آن اضافه شود سهم نفت از لایحه بودجه به حدود ۲۵ درصد خواهد رسید. بنابراین پیش‌بینی می‌شود بودجه از طریق نوسان در درآمدهای نفتی متأثر گردد. و در صورت هر گونه شوک در قیمت نفت یا صادرات نفتی تحقق منابع بودجه با چالش جدی روبرو خواهد شد.

در مجموع می‌توان گفت:

الف. تنظیم لایحه بودجه به شکل فعلی فاقد داده‌های لازم برای تحلیل دقیق سیاست‌های دولت در حوزه‌های مهم - مانند مالیات‌ها، انرژی و غیره - است که بر فعالیت‌های اقتصادی و محیط کسب و کار اثرگذار است.

ب. تراز کردن منابع و مصارف دولت معیار اصلی تنظیم بودجه به شکل فعلی بوده است و به آثار اقتصاد کلان و به ویژه آثار بودجه بر فعالیت‌های اقتصادی توجه کمتری شده است.

ج. لایحه بودجه ۱۴۰۴ به‌عنوان نخستین برش عملیاتی برنامه هفتم توسعه می‌توانست بزرگ‌گامی برای تحول در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی و سیاسی به نفع تولید رقابت‌پذیر ملی و فراهم ساختن الزامات و پیش‌نیازهای لازم به‌منظور ارتقای آن باشد. با توجه به آنکه مهمترین هدف برنامه هفتم توسعه که می‌تواند وضعیت اقتصادی مردم را بهبود دهد، رشد

۸ درصدی اقتصاد است. بررسی مفاد لایحه بودجه تقدیم شده از سوی دولت به مجلس، حاکی از این واقعیت هست که سیاست حمایتی مشخصی برای ارتقای ظرفیت‌های تولید صنعتی کشور در نظر گرفته نشده است و احکام پیشنهادی از دو ناحیه مالیات و انتشار حجم گسترده اوراق، فشار مضاعفی را بر بخش مولد اقتصاد کشور تحمیل خواهند کرد. از سوی دیگر، تامین منابع مالی برای این رشد، دارای اهمیت فراوانی است و بسیار مناسب بود تا در قالب یک سند رسمی، دولت به همراه بودجه، نحوه تامین منابع برای رشد ۸ درصدی و سهم خود درباره این موضوع بیان می‌کند. لایحه بودجه پیشنهادی متأسفانه حاوی این پیام است که نه تنها دولت منبع قابل توجهی برای سرمایه‌گذاری ندارد، بلکه همانند سال جاری، منابع نظام بانکی نیز به طور مستقیم (تسهیلات تکلیفی تعیین شده در قوانین مختلف و لایحه بودجه) و غیرمستقیم (خرید اوراق دولت)، در خدمت تامین منابع برای دولت خواهند بود. برای سرمایه‌گذاری خارجی نیز به شکل نمادین و همانند سال‌های قبل اعدادی غیر قابل تحقق در بودجه تعیین شده است.

۶. سیاست‌های مالیاتی دولت در لایحه پیشنهادی عمدتاً با رویکرد کاهش دامنه شمول حمایت‌های مالیاتی تنظیم شده است. بررسی بندهای مالیاتی لایحه گویای آن است که دولت با محدود کردن دامنه شمول مشوق‌های مالیاتی، قصد بر کاهش مشمولان در برخوردای از حمایت‌های مالیاتی داشته است.

۵. یکی از منابع برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، منابع صندوق توسعه ملی بوده است که به مرور زمان و در اثر عوامل متعدد از جمله افزایش سهم دولت در برداشت از این منابع (هم در چارچوب بودجه سنواتی و هم تامین مالی طرح‌های دولتی و طرح‌های خاص)، بسیار محدود شده است. متأسفانه مشاهده می‌شود این رویکرد در لایحه بودجه ۱۴۰۴ با شدت بیشتری دنبال شده است و دولت در لایحه پیشنهادی مجوز رسمی برای دست‌اندازی به منابع صندوق توسعه ملی را صادر کرده است. علاوه بر این‌ها، در سایه ابهام در سیاست‌های پولی و ارزی و انرژی و غیره، بعید به نظر می‌رسد که بازار سرمایه توان تجهیز منابع لازم را برای رشد ۸ درصدی و تداوم آن داشته باشد. بدین ترتیب مشخص نیست منابع لازم برای رشد و توسعه کشور چگونه قابل تامین است.

ب. عمده‌ترین رویکردها در سمت منابع و مصارف بودجه ۱۴۰۴

جدول ۲- عمده‌ترین رویکردها در سمت منابع بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۴

ارقام به هزار میلیارد تومان (رشد نسبت به سال ۱۴۰۳)	قانون ۱۴۰۳	لایحه ۱۴۰۴	عمده‌ترین ارقام و مهم‌ترین تبصره‌های لایحه بودجه ۱۴۰۴
درآمدها	۱۵۹۸	۲۲۷۵ (۴۲)	<ul style="list-style-type: none"> برآورد منابع حاصل از بخش درآمدها در لایحه بودجه پیشنهادی نسبت به رقم متناظر در قانون بودجه ۱۴۰۳، رشد ۴۲ درصدی داشته است.
درآمدهای مالیاتی	۱۲۲۲	۱۷۰۰ (۳۹)	<p>درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه پیشنهادی نسبت به رقم متناظر در قانون بودجه ۱۴۰۳ حدود ۳۹ درصد رشد کرده است.</p> <ul style="list-style-type: none"> مجموع مالیات‌های مستقیم (شامل مالیات بر اشخاص حقوقی، درآمد و ثروت) و مالیات بر کالا و خدمات ۸۷ درصد از کل درآمد مالیاتی در لایحه پیشنهادی را به خود اختصاص داده است و نسبت به رقم مصوب سال ۱۴۰۳، ۳۹ درصد رشد کرده است. این رشد در مورد مالیات بر واردات معادل ۸۵ درصد است. سیاست دولت در لایحه پیشنهادی در خصوص مالیات‌ها کاهش دامنه شمول حمایت‌های مالیاتی است که عمدتاً از طریق افزایش سقف برخورداری از مشوق‌های مالیاتی و کاهش دامنه شمول مودیان مالیاتی در برخورداری از نرخ صفر مالیاتی انجام گرفته است. در ادامه به برخی از مهم‌ترین سیاست‌های مالیاتی اثر گذار بر کسب‌وکارها اشاره می‌شود. <p>عمده‌ترین سیاست‌های مالیاتی:</p> <p><u>تبصره ۱</u></p> <ul style="list-style-type: none"> تعیین سقف مجموع معافیت‌ها، نرخ صفر مالیاتی، کاهش نرخ مالیاتی و سایر مشوق‌های مالیاتی برای اشخاص حقوقی و حقیقی از محل مجموع درآمدهای حاصل‌شده به ترتیب به میزان ۷۵۰ میلیارد تومان و ۷۵ میلیارد تومان درآمد مشمول مالیات (سود خالص) (بند الف) افزایش عدد ۱۰ برابر میزان معافیت ماده ۸۴ قانون مالیات‌های مستقیم به عدد ۱۵۰ برابر برای فروش کالا و خدمات به منظور معافیت مودیان از انجام بخشی از تکالیف قانونی از قبیل نگهداری اسناد و مدارک و ارائه اظهارنامه مالیاتی توسط سازمان امور مالیاتی (بند پ). تعیین مالیات سالانه انواع خودروی سواری و وانت دو اتاق (کابین) دارای شماره انتظامی شخصی در اختیار مالکان اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی به نرخ یک درصد (۱٪) بر مازاد مبلغ ۵ میلیارد تومان (بند ت). تعیین مبلغ ۲۰۰ میلیون تومان به عنوان میزان معافیت درآمد مشمول مالیات سالانه مستغلات اشخاص فاقد درآمد موضوع ماده (۵۷) قانون مالیات‌های مستقیم اصلاحی ۱۳۸۰ و میزان معافیت درآمد مشمول مالیات سالانه مالیات بر درآمد مشاغل موضوع ماده (۱۰۱) ق.م.م. (بند ث) تعیین سقف مالیات زمین‌های فاقد اعیانی دارای کاربری مسکونی، اداری و تجاری، باغ ویلاهای مجاز و واحدهای مسکونی دارای ارزش بیش از ۵۰ میلیارد تومان به میزان دو در هزار برای مازاد بر این مبلغ (بند ج). تعیین نرخ مالیات بر ارزش‌افزوده به میزان ۱۰ واحد درصد و تخصیص منابع حاصل از ۱ درصد مازاد بر ۹ درصد نرخ این مالیات به عنوان سهم دولت جهت متناسب‌سازی حقوق بازنشستگان شهری و کشوری و صندوق فولاد با نود درصد (۹۰٪) واریزی از محل حقوق و فوق‌العاده‌های

عمده ترین ارقام و مهم ترین تبصره های لایحه بودجه ۱۴۰۴	لایحه ۱۴۰۴	قانون ۱۴۰۳	ارقام به هزار میلیارد تومان (رشد نسبت به سال ۱۴۰۳)
<p>مشمول کسور دریافتی شاغلین مشابه و همتراز (بند خ).</p> <p>- تعیین رقم ۱۰٪ مزاد بر ۴۰٪ افزایش درآمد ارزی مشمول مالیات اشخاص موضوع ماده ۱۰۵ (مالیات بر شرکتها) و ماده ۱۳۱ (مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی) قانون مالیات های مستقیم نسبت به درآمد ارزی سال گذشته آنها، جهت برخورداری از کاهش ۱ تا ۵ واحد درصد از نرخ های مالیاتی مواد مذکور (بند د).</p> <p>- عدم تغییر نرخ حقوق گمرکی واردات دارو، مواد اولیه دارو، ملزومات پزشکی و شیرخشک مخصوص اطفال و مواد اولیه آن، نهاده های دامی و کشاورزی (نرخ ۱٪) و نرخ حقوق گمرکی تمامی ماشین آلات و تجهیزات، قطعات، مواد اولیه و واسطه های تولیدی (۲ درصد) (بند ذ).</p> <p>- تعیین سقف معافیت مالیاتی سالانه موضوع ماده (۸۴) قانون مالیات های مستقیم در سال ۱۴۰۴ به مبلغ ۲۸۸ میلیون تومان (بند ز).</p> <p>- تعیین نرخ مالیات بر مجموع درآمد سالیانه اشخاص حقیقی:</p> <ul style="list-style-type: none"> • نسبت به مزاد ۲۸۸ میلیون تومان تا ۳۶۰ میلیون تومان در سال، ۱۰٪ • نسبت به مزاد ۳۶۰ میلیون تومان تا ۴۵۶ میلیون تومان در سال، ۱۵٪ • نسبت به مزاد ۴۵۶ میلیون تومان تا ۶۰۰ میلیون تومان در سال، ۲۰٪ • نسبت به مزاد ۶۰۰ میلیون تومان تا ۸۰۰ میلیون تومان در سال، ۲۵٪ • نسبت به مزاد ۸۰۰ میلیون تومان به بالا، ۳۰٪ (بند ز). <p>- تعیین سقف استرداد مالیات و عوارض نفت خام، میعانات گازی، و گاز طبیعی خام که به عنوان مواد اولیه اصلی توسط واحدهای تولیدی به کار برده شود، به میزان نرخ فروش محصول تولیدی در داخل کشور (بند ژ).</p> <p>- محدود شدن نرخ صفر مالیات بر درآمد سود تقسیم نشده شرکت های پذیرفته شده در بورس و فرابورس که به حساب سرمایه شرکت انتقال یافته صرفاً برای شرکت های دارای رشته فعالیت تولید و خدمات ایرانگردی و جهانگیری (بند س).</p> <p>- افزایش نرخ عوارض جابجایی بار معدنی از جاده به استثنای شن و ماسه و خاک رس، بر اساس تن-کیلومتر، به ۱۵٪ (بند ظ).</p> <p>- تعیین نرخ ارز مرکز مبادله طلا و ارز به عنوان نرخ ارز مبنای محاسبه حقوق ورودی به استثنای کالاهای اساسی و دارو، ملزومات مصرفی پزشکی، شیرخشک اطفال و مواد اولیه آنها در روز اظهار (بند ع).</p> <p>- عدم معافیت فروش کلیه کالاها در قالب گواهی سپرده کالایی در بهابازار (بورس) های کالایی از مالیات بر ارزش افزوده در سال ۱۴۰۴ (بند غ).</p> <p>- تعیین حقوق گمرکی گوش های تلفن همراه بالای ۶۰۰ دلار در رویه تجاری ۱۵٪ و در سایر رویه ها ۳۰٪ (بند ق).</p> <p>- معاف شدن از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده و عوارض آن بخش از کالاها و خدمات شرکت های ایرانی طرف قرارداد با شرکت های خارجی که کالاها و خدمات مورد نیاز شرکت های پیمانکاری خارجی را در طرح های مورد تعهد طرف خارجی، تامین می نمایند با تایید شورای اقتصاد و استرداد مالیات و عوارض خرید نهاده های آنها (بند ل).</p>			

عمده‌ترین ارقام و مهم‌ترین تبصره‌های لایحه بودجه ۱۴۰۴	لایحه ۱۴۰۴	قانون ۱۴۰۳	ارقام به هزار میلیارد تومان (رشد نسبت به سال ۱۴۰۳)
<p>- واریز ۱ درصد از ارزش واردات نهاده‌های دامی شامل ذرت، کنجاله سویا و جو به منظور هزینه به صورت اعطای تسهیلات بانکی سرمایه در گردش و سرمایه‌گذاری (بصورت تلفیقی با منابع بانک) با هدف تامین نقدینگی واحدهای تولیدی بخش مربوطه (بند م).</p> <p>- کاهش ۵ واحد درصدی نرخ مالیات موضوع ماده ۱۰۵ قانون مالیات‌های مستقیم صرفاً برای اشخاص حقوقی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارتخانه‌های ذی‌ربط در فعالیتهای تولیدی در سال ۱۴۰۳ که در بازار بورس و فرابورس پذیرفته شده‌اند (بند و).</p>			
<p>▪ با توجه به آنکه در لایحه بودجه ۱۴۰۴ ارقام فرا بودجه‌ای به منابع عمومی دولت منتقل شده است، لذا منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه پیشنهادی نسبت به رقم متناظر آن در قانون بودجه ۱۴۰۳، افزایش ۴۱ درصدی داشته است. در حالی که اگر از رقم برآوردی لایحه در این بخش منابع فرا بودجه‌ای مانند منابع هدفمندی یارانه‌ها و نفت نیروه‌های مسلح را کم کنیم براساس برآورد مرکز پژوهش‌های مجلس رقم واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه ۱۴۰۴، معادل ۵۳۴ همت است و نسبت به رقم ۶۴۴ همت در قانون بودجه ۱۴۰۳، معادل ۱۹ درصد رشد یافته است.</p>	۲۳۳۲ (۴۱)	۱۶۵۶	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای

ارقام به هزار میلیارد تومان (رشد نسبت به سال ۱۴۰۳)	قانون ۱۴۰۳	لایحه ۱۴۰۴	عمده‌ترین ارقام و مهم‌ترین تبصره‌های لایحه بودجه ۱۴۰۴
منابع حاصل از نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی ^۲	۱۵۹۴	۲۱۰۷ (۳۲)	<ul style="list-style-type: none"> براساس برآوردهای مرکز پژوهش‌های مجلس، سهم دولت از منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات در منابع عمومی دولت، رقمی معادل ۵۰۹ همت است که نسبت به رقم ۵۸۳ همت در قانون بودجه ۱۴۰۳، کاهش ۱۳ درصدی دارد. منابع حاصل از فروش نفت با در نظر گرفتن مجموعه فرضی همچون قیمت ۵۷,۵ یورویی هر بشکه نفت، صادرات ۳ میلیون ۷۵۰ هزار بشکه نفت خام در روز، مقدار ۱۶ میلیارد متر مکعب صادرات گاز در سال و قیمت ۳۰+ یورویی برای صادرات هر متر مکعب گاز طبیعی در لایحه پیشنهادی برآورد شده است. شایسته ذکر است رقم برآوردی دولت از محل فروش نفت به واسطه برآورد خوش بینانه مقدار تولید نفت و قیمت فروش آن با بیش برآوردی قابل توجه روبرو است. در لایحه بودجه ۱۴۰۴ سهم صندوق از صادرات نفت و گاز با کاهش ۲۸ واحد درصدی از ۴۸ درصد به ۲۰ درصد کاهش یافته است. از این محل رقم ۵۴۱ همت به منابع بودجه اضافه شده است. این اقدام منجر به دست اندازی دولت به منابع صندوق و عدم شفافیت در برداشت از منابع صندوق خواهد شد. اتکای لایحه بودجه پیشنهادی به فروش نفت افزایش یافته است. با توجه به آنکه سهم دولت از منابع نفتی معادل ۵۰۹ همت بر آورد می‌شود، اگر به این رقم استقراض از صندوق توسعه ملی (معادل ۵۴۱ همت) را نیز اضافه کنیم، سهم نفت از لایحه بودجه به حدود ۲۵ درصد خواهد رسید و در صورت هر گونه شوک در قیمت نفت یا صادرات نفتی تحقق منابع بودجه با چالش جدی روبرو خواهد شد.
واگذاری دارایی‌های مالی	۳۱۹	۱۳۸۰ (۳۳۳)	<ul style="list-style-type: none"> برآورد منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی در لایحه بودجه پیشنهادی نسبت به رقم متناظر در قانون بودجه ۱۴۰۳، رشد ۳۳۳ درصدی را نشان می‌دهد. باید توجه داشت که ۵۴۱ همت از رقم مذکور ناشی از استقراض از صندوق و ۲۰۰ همت بابت سیال سازی بدهی‌ها برای اجرای ماده ۱۰ قانون برنامه هفتم پیشرفت است.
منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی	۲۵۵	۷۰۰ (۱۷۵)	<ul style="list-style-type: none"> منابع حاصل از فروش انواع اوراق مالی و اسلامی در لایحه پیشنهادی نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۳، معادل ۱۷۵ درصد رشد کرده است. این در حالی است که براساس برآوردها مرکز پژوهش‌های مجلس اگر مبلغ ۲۰۰ همت بابت سیال‌سازی بدهی‌ها برای اجرای ماده ۱۰ قانون برنامه

^۲ منظور از منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی در لایحه بودجه پیشنهادی، منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی، خالص صادرات گاز، فرآورده‌های نفتی، فروش داخلی گاز طبیعی، فرآورده‌های نفتی، خالص فروش داخلی نفت و بدهی اشخاص حقوقی به شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نفت بابت فروش داخلی این اقلام در سنوات گذشته است.

عمده‌ترین ارقام و مهم‌ترین تبصره‌های لایحه بودجه ۱۴۰۴	لایحه ۱۴۰۴	قانون ۱۴۰۳	ارقام به هزار میلیارد تومان (رشد نسبت به سال ۱۴۰۳)
هفتم پیشرفت را از این رقم کم کنیم، میزان انتشار اوراق رقیمی در حدود ۵۰۰ همت است که نسبت به سال قبل ۹۶ درصد افزایش یافته است. این میزان رشد به احتمال زیاد منجر به افزایش نرخ‌های سود و در نتیجه افزایش نرخ تأمین مالی تولید خواهد شد.			
▪ برآورد منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه پیشنهادی نسبت به رقم متناظر در قانون بودجه ۱۴۰۳، افزایش ۱۲۵ درصدی داشته است.	۱۳۵ (۱۲۵)	۶۰	واگذاری شرکت‌های دولتی

جدول ۳- عمده‌ترین رویکردها در سمت مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۴

عمده‌ترین ارقام و مهم‌ترین تبصره‌های لایحه بودجه ۱۴۰۴	لایحه ۱۴۰۴	ارقام به هزار میلیارد تومان
▪ شایسته ذکر است از رقم ۴۰۸۱ در بخش هزینه‌های جاری در لایحه پیشنهادی، بخشی مربوط به مصارف هدفمندی یارانه‌ها است، به عنوان مثال یارانه نان معادل ۲۵۰ همت در این ردیف هزینه‌ای قرار گرفته است. همچنین بابت پرداخت سود اوراق مالی اسلامی ۲۰۰ همت در این ردیف هزینه‌ای در نظر گرفته شده است. لذا امکان مقایسه این رقم با رقم قانون بودجه ۱۴۰۳ وجود ندارد.	۴۰۸۱	هزینه‌ها
▪ براساس برآوردهای مرکز پژوهش‌های مجلس، اعتبارات هزینه‌ای بدون مصارف هدفمندی و مصارف فرا بودجه‌ای مبلغ ۳۰۰۰ همت است که نسبت با قانون بودجه ۱۴۰۳ با رقم ۱۸۷۹ همت، حدود ۶۰ درصد رشد یافته است، لذا بیش بینی می‌شود، دولت در سال ۱۴۰۴ گام مثبتی برای کوچک سازی بر نخواهد داشت.		
▪ از رقم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه پیشنهادی صرفاً رقم ۵۶۰ همت بابت بودجه عمرانی است. مابقی معادل مبلغ ۵۱۰ همت تحویل نفت خام به نیروهای مسلح و ۱۲۶ همت تحویل نفت خام به سایر دستگاه‌های اجرایی است. لذا اعتبارات عمرانی لایحه پیشنهادی (۵۶۰ همت) نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۳ (۴۰۰ همت)، معادل ۴۰ درصد رشد داشته است.	۱۱۹۶	طرح‌های عمرانی
▪ از رقم اعتبارات تملک دارایی‌های مالی مبلغ ۴۰۰ همت بابت تادیه دیون دولت به موسسات اعتباری و سازمان تأمین اجتماعی و پیمانکاران، تولید کنندگان برق است. لذا اعتبارات تملک دارایی‌های مالی معادل ۳۱۰ همت است که نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۳، معادل ۱۰ درصد رشد یافته است.	۷۱۰	تملک دارایی‌های مالی

پ. سیاست‌های اقتصادی مهم و پیشنهادهای اتاق ایران

۱. نرخ حقوق گمرکی ورودی نهاده‌های تولیدی

مطابق با قانون بودجه ۱۴۰۳، دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نسبت به تصمیم‌گیری برای حقوق گمرکی نهاده‌های تولید تصمیم‌گیری کرده است. به این صورت که در جزء (۱) بند (ذ) تبصره (۱) لایحه بودجه پیشنهادی، در سال ۱۴۰۴ دولت مقرر شده است که نرخ حقوق گمرکی واردات دارو، مواد اولیه دارو، ملزومات مصرفی پزشکی (که به تشخیص وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی فاقد مشابه تولید داخل می‌باشند) و شیرخشک مخصوص اطفال و مواد اولیه آن، کالاهای اساسی، نهاده‌های دامی و کشاورزی **به ۱ درصد کاهش** یابد. همچنین، به موجب جز (۲) بند (ذ) تبصره (۱) مقرر شده است که نرخ حقوق گمرکی کلیه ماشین‌آلات و تجهیزات (با رعایت ماده (۳) قانون جهش تولید دانش بنیان مصوب ۱۴۰۱)، قطعات، مواد اولیه و واسطه‌ای تولیدی **به ۲ درصد تقلیل یابد**.

با عنایت به آنکه ادامه حیات واحدهای تولیدی، مستلزم دسترسی این واحدها به مواد اولیه و واسطه‌ای و بهره‌گیری از فناوری‌های به‌روز و ماشین‌آلات پیشرفته است و با توجه به آنکه شواهد موجود حاکی از وضعیت نامساعد واحدهای تولیدی در تأمین مواد اولیه مورد نیاز و بروز رسانی ماشین‌آلات مورد استفاده در خطوط تولید است و با توجه به آنکه بر اساس بند (ز) تبصره (۱)، نرخ ارز مبنای محاسبه حقوق ورودی و مالیات، برابر نرخ ارز بازار مرکز مبادله طلا و ارز تعیین شده است و این امر بر هزینه واردات به طور قابل توجهی می‌افزاید، لذا ضروریست که دولت با معافیت حقوق ورودی تا حدی هزینه واردات ماشین‌آلات و تجهیزات خطوط تولید را کاهش دهد. شایسته ذکر است که نقدینگی مورد نیاز بخش‌های تولیدی به واسطه جهش‌های ارزی مکرر و شرایط تورمی اقتصاد کشور به شدت افزایش یافته است. با توجه به جمع موارد فوق الذکر، در صورت عدم حمایت ویژه از واحدهای تولیدی برای تأمین نهاده‌ها از جمله مواد اولیه، ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز خطوط تولید، بیم آن وجود دارد که واحدهای تولیدی فعال در آینده نزدیک زمین گیر و تعطیل شوند.

- پیشنهاد اتاق ایران آن است که با هدف حمایت از تولید و حمایت از بروزرسانی ماشین‌آلات خطوط تولید، واردات کلیه ماشین‌آلات و تجهیزات، قطعات، مواد اولیه و واسطه‌ای تولیدی از پرداخت حقوق گمرکی معاف شوند.

۲. حمایت از توسعه بخش معدن

الف. به موجب بند (الف) تبصره (۶) دولت مکلف به نگهداری ۱۵ درصد از حقوق دولتی معادن در حساب جداگانه نزد خزانه داری و پرداخت به استان و شهرستان با اولویت شهرستان معدنی شده است. با توجه به آنکه یکی از مشکلات بخش معدن عدم تخصیص منابع حقوق دولتی به بخش معدن است. بر اساس آمارهای موجود کمتر از ۵ درصد حقوق دولتی اخذ شده صرف سرمایه گذاری برای توسعه معادن می‌شود. این اقدام می‌تواند گامی مثبت در هزینه کرد منابع حاصل از بخش معدن برای توسعه عملیات معدنی و رفع معارضات محلی است.

- اتاق ایران برای توسعه بخش معدن تأکید بر اجرایی شدن بند (الف) تبصره (۶) دارد.

ب. به موجب بند (ت) تبصره (۶) به منظور ارتقای ایمنی معادن زغال‌سنگ اقداماتی نظیر "ارزیابی ریسک کلیه معادن زغال‌سنگ کشور"، "تعطیل شدن معادن فاقد شرایط ایمنی"، "آموزش ایمنی برای کلیه کارگران معادن" از محل درآمد مزاد حقوق مالکانه معادن در نظر گرفته شده است که می‌تواند آثار مثبتی برای ارتقای ایمنی معادن داشته باشد، اما مهم تر از این اقدامات نوسازی تجهیزات ایمنی معادن زغال‌سنگ که نیازمند در نظر گرفتن مشوق های حمایتی و تأمین ارز است.

- پیشنهاد مشخص بخش خصوصی در راستای ارتقای ایمنی معادن زغال‌سنگ:

- ✓ حمایت از سرمایه‌گذاری جدید و حرکت به سمت معادن زغال‌سنگ نیمه مکانیزه از طریق در نظر گرفتن مشوق‌هایی نظیر حذف حقوق دولتی و کاهش نرخ مالیات و... برای معادن زغال سنگ
- ✓ اولویت قراردادن تخصیص ارز به معادن زغال سنگ برای بروز رسانی ماشین‌آلات و تجهیزات به جای تخصیص ارز برای واردات زغال‌سنگ

۳. سیاست‌های مالیاتی و عوارض

همانطور که ملاحظه شد در لایحه بودجه پیشنهادی، سهم مالیات ها در تامین منابع دولت افزایش یافته است. بطوری‌که برآورد شده است درآمدهای مالیاتی دولت در سال آینده نسبت به نسبت به مصوب سال جاری ۳۹ درصد رشد کند. در ادامه سعی می‌شود به برخی از تصمیمات دولت برای اخذ مالیات اشاره شود:

الف. مالیات بر درآمد شرکت‌ها: بر اساس اصلاحات انجام شده طی قانون اصلاح تبصره‌های (۶) و (۱۳) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور، بند (ن) تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور برای عملکرد سال ۱۴۰۲، تنفیذ گردید. به این ترتیب، مقرر شد در راستای سیاست‌های حمایت از تولید، نرخ مالیات موضوع ماده (۱۰۵) قانون مالیات‌های مستقیم اشخاص حقوقی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارتخانه‌های ذی‌ربط در فعالیتهای تولیدی در سال ۱۴۰۲، معادل پنج درصد کاهش یابد. با این حال در لایحه بودجه سال آینده، در بند (و) تبصره (۱)، این کاهش نرخ مالیاتی صرفاً برای اشخاص حقوقی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارتخانه‌های ذی‌ربط در فعالیتهای تولیدی در سال ۱۴۰۳ که در بازار بورس و فرابورس پذیرفته شده‌اند، در نظر گرفته شده است.

– پیشنهاد اتاق ایران آن است که بند (و) تبصره (۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به شرح ذیل، اصلاح شود:

«در راستای سیاست‌های حمایت از تولید، نرخ مالیات موضوع ماده (۱۰۵) قانون مالیات‌های مستقیم اشخاص حقوقی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارتخانه‌های ذی‌ربط در فعالیتهای تولیدی در سال ۱۴۰۳، معادل پنج درصد کاهش می‌یابد. این بخشودگی علاوه بر سایر معافیت‌ها و بخشودگی‌ها و مشوق‌های قانونی اشخاص مذکور می‌باشد.»

ب. تعیین رقم ۱۰٪ مازاد بر ۴۰٪ افزایش درآمد ابرازی مشمول مالیات اشخاص نسبت به سال قبل، جهت برخورداری از کاهش ۱ تا ۵ واحد درصدی نرخ‌های مالیاتی مواد ۱۰۵ و ۱۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم: با توجه به نرخ‌های تورم بالا و در حدود ۴۰ درصدی در کشور، قانون‌گذار به دنبال این است که درآمدها به ازای هر ۱۰ درصد مازاد بر نرخ تورم، مشمول تخفیف در نرخ مالیاتی شوند. با این حال طبق گزارش پایش محیط کسب و کار اتاق ایران، متوسط ظرفیت فعال حدود ۳۰۰۰ شرکت‌های تولیدی در حدود ۴۰ درصد می‌باشد، لذا در شرایط رکود تورمی اقتصاد کشور، لذا افزایش فشار مالیاتی از طریق کاهش مشوق‌ها اعم از کاهش نرخ‌ها، یک اقدام ضد تولید محسوب می‌شود. لذا ضرورت دارد بند پیشنهادی حذف شود.

– پیشنهاد اتاق ایران حذف بند د تبصره ۱ است.

پ. تعیین سقف مجموع معافیت‌ها، نرخ صفر مالیاتی، کاهش نرخ مالیاتی و سایر مشوق‌های مالیاتی برای اشخاص حقوقی و حقیقی از محل مجموع درآمدهای حاصل‌شده به ترتیب به میزان ۷۵۰ میلیارد تومان و ۷۵ میلیارد تومان درآمد مشمول مالیات (سود خالص): این بند ناظر بر گذاشتن یک سقف برای استفاده از معافیت‌ها، نرخ صفر، کاهش نرخ‌های مالیاتی و تخفیفات مالیاتی است تا دولت از طریق منابع آزاد شده بتواند بخشی از کسری بودجه خود را تأمین کند. با این حال چند نکته مطرح است:

- یک- هر گونه اصلاح قوانین مالیاتی به موجب سایر قوانین (در اینجا قانون بودجه)، یک رویه کاملاً اشتباه است و موجب افزایش سردرگمی برای مؤدیان مالیاتی خواهد شد. لذا اگر قرار است در خصوص معافیت‌ها، نرخ صفر و ... تصمیمی اخذ شود منطقاً بایستی از طریق پیشنهاد اصلاحی برای قانون مالیات‌های مستقیم عمل شود و نه قانون بودجه! متأسفانه در سال‌های اخیر انجام اصلاحات به موجب قوانین متعدد به یک رویه مرسوم تبدیل شده است که لازم است در آن تجدید نظر شود.
- دو- گذاشتن یک سقف واحد برای همه اشخاص حقیقی یا حقوقی بدون توجه به اندازه آنها عملاً به نفع واحدهای کوچک مالیاتی و به ضرر واحدهای بزرگ (نظیر فولاد که روی تکمیل زنجیره تمرکز نموده و درآمدهای قابل ملاحظه‌ای از صادرات هر یک از زنجیره‌ها دارد) خواهد شد.
- سه- مبنای انتخاب ۷۵۰ میلیارد تومان برای اشخاص حقوقی و ۷۵ میلیارد تومان برای اشخاص حقیقی چیست؟ چه تعدادی از مؤدیان، سودهایی بالغ بر این ارقام دارند؟ چه ترکیبی از مؤدیان (صادرکنندگان، اشخاص فعال در مناطق غیربرخوردار و کمتر توسعه‌یافته، تولیدکنندگان مشمول ماده ۱۳۲، عرضه‌کنندگان کالا در بورس کالا) قرار است متأثر از تغییر این قوانین مالیاتی شوند؟ چه ظرفیت درآمدی قرار است از طریق این سقف‌گذاری برای دولت ایجاد شود؟ اینها مواردی است در گزارش توجیهی یا پشتیبان بایستی ارائه شود.

- پیشنهاد اتاق ایران حذف بند الف تبصره ۱ است.

ت- محدود شدن امکان بهره‌مندی از نرخ صفر مالیاتی موضوع بند (ث) ماده (۱۴) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت مصوب سال ۱۴۰۲، صرفاً به شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس و فرابورس که دارای رشته فعالیت تولید و خدمات ایران‌گردی و جهانگردی و دارای کد در طبقه‌بندی آی اس آی سی (ISIC) مرکز آمار ایران و پروانه بهره‌برداری در مراجع ذی‌صلاح می‌باشند: اگرچه قیدهای دارای کد طبقه‌بندی آیسیک بودن و داشتن پروانه بهره‌برداری از مراجع ذی‌صلاح (که یکی از شروط ورود به بورس و فرابورس است)، عملاً محدودیت خاصی ایجاد نمی‌کنند اما عبارت «دارای رشته

فعالیت تولید و خدمات ایران‌گردی و جهانگردی» با حذف مشوق مالیاتی از نوع نرخ صفر، به ضرر بسیاری از شرکت‌های حاضر در بورس است که در توزیع، حمل و نقل یا خدمات نرم‌افزاری و بازرگانی و .. فعال‌اند. لذا پیشنهاد می‌گردد این عبارت حذف شود.

همانطور که قبلاً مطرح شد، یکی از مشکلات فعلی، پراکندگی قوانین مالیاتی است و یکی از مهم‌ترین مصادیق آن در سال‌های اخیر، قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت است که عملاً یکپارچگی قوانین مالیاتی را بر هم زده است.

- پیشنهاد اتاق ایران اصلاح بند س تبصره ۱ است.
در راستای اجرای بند (پ) ماده (۲۷) قانون برنامه هفتم پیشرفت و به منظور هدفمندسازی مشوق‌های مالیاتی، بهره‌مندی از نرخ صفر مالیاتی موضوع بند (ث) ماده (۱۴) قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت مصوب سال ۱۴۰۲، برای شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس و فرابورس که دارای کد در طبقه‌بندی آیسیک (ISIC) مرکز آمار ایران و پروانه بهره‌برداری در مراجع ذیصلاح می‌باشند، امکان‌پذیر است.

ث- مشمول مالیات شدن زمین‌های فاقد اعیانی دارای کاربری مسکونی، اداری و تجاری دارای ارزش بیش از ۵۰ میلیارد تومان به میزان دو در هزار برای مازاد بر این مبلغ: اولاً مالیات موردنظر این بند، نوعی مالیات بر ثروت است. ثانیاً این سوال مطرح می‌شود که ارزشگذاری این موارد چگونه قرار است انجام شود؟ ثالثاً، به دلیل طولانی بودن فرآیند معاملات املاک، ممکن است قولنامه در اسفند ۱۴۰۳ تنظیم شود اما پرداخت‌ها به گونه‌ای باشد که خرداد ۱۴۰۴، ملک به نام خریدار شود. در اینجا تکلیف پرداخت مالیات با چه کسی است؟ رابعاً برای املاکی که در میانه سال معامله می‌شوند، بهتر است متناسب با دوره نگهداری، طرفین مشمول مالیات شوند. در نهایت این مالیات برهم‌زننده عدالت افقی و عمودی است. چرا که به طور مثال اگر فردی صاحب ۱۰ دستگاه واحد مسکونی به ارزش هر یک ۲۰ میلیارد تومان باشد، مشمول مالیات موردنظر این بند نخواهد شد اما صاحب یک خانه ۱۰۰ متری به ارزش بالای ۵۰ میلیارد تومان، مشمول می‌شود.

- پیشنهاد اتاق ایران حذف بند (ح) تبصره (۱) است. در صورت عدم موافقت با حذف، پیشنهاد می‌شود اصلاحات زیر در متن آن انجام شود:

۱. رقم مقطوع حذف شود.
۲. اصلاح آن به نحوی که اگر ارزش تمامی زمین‌ها و ساختمان‌های تحت مالکیت فرد و یا افراد تحت تکفلش از یک سطحی بالاتر باشد، مشمول این مالیات شود.

۳. تصریح شود که بهای زمین و ساختمان در ابتدای سال ملاک عمل است یا انتهای سال؟

ج- **عدم تغییر نرخ ۱۰ واحد درصدی مالیات بر ارزش افزوده:** نرخ مالیات بر ارزش افزوده در سال ۱۴۰۴، همان نرخ ۱۰ درصدی سال ۱۴۰۳ است. منابع حاصل از ۱ درصد مزاد بر ۹ درصد نرخ مالیات بر ارزش افزوده به عنوان سهم دولت جهت متناسب‌سازی حقوق بازنشستگان شهری و کشوری و صندوق فولاد تخصیص داده خواهد شد. در این خصوص چند نکته وجود دارد: (۱) این یک درصد فقط سهم دولت است و شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در آن سهمی ندارند. (۲) بر مبنای اصل جامعیت بودجه، نباید در زمان شناسایی منابع جدید، مصارف خاص برای آن ماده پیش‌بینی شود.

- پیشنهاد مشخص اتاق ایران، معادل یک درصد از مالیات بر ارزش افزوده کالاهای تولید شهرک‌های صنعتی به بازسازی، نوسازی و نگهداری زیرساخت‌های شهرک‌های صنعتی در ردیف مستقلی در بخش مصارف اختصاص یابد.

۴. واگذاری دارایی‌های صندوق‌های بازنشستگی به سازمان تأمین اجتماعی

ج- **واگذاری تمام اموال و دارایی‌های صندوق‌های بازنشستگی که بیش از ۵۰ درصد منابع مالی آن از محل منابع بودجه عمومی کل کشور تامین می‌گردد به سازمان تأمین اجتماعی:** از آنجایی که دولت بخش زیادی از منابع مالی صندوق‌های بازنشستگی (بیش از ۵۰ درصد) را تامین می‌کند لذا دلیلی نمی‌بیند این صندوق‌ها دارای دارایی و سرمایه‌گذاری باشند و ترجیح می‌دهد اموال آنها را به‌عنوان بازپرداخت بدهی خود به سازمان تأمین اجتماعی واگذار کند. با این حال ضروری است دارایی‌های صندوق‌های یادشده به درستی تجدید ارزیابی شوند، و از بیش‌برآوردی ارزش این اموال و یا انتقال زیان‌های انباشته آنها به سازمان تأمین اجتماعی جلوگیری شود. چرا که این سازمان دارای شرکای اجتماعی است و دولت نباید برای پرداخت بدهی خود، هزینه‌های بیشتری را به آن تحمیل کند و کارگران و کارفرمایان را که بیش از دو سوم منابع سازمان را تامین می‌کنند، با مشکلات بیشتری مواجه سازد.

- پیشنهاد اتاق ایران حذف بند ع تبصره ۲ است.

۵. سیاستگذاری درباره حوزه انرژی و هدفمندی

الف. بر اساس جز ۴-۱ بند (ب) تبصره ۲ روش محاسبه نرخ خوراک و سوخت گاز طبیعی به صنایع در سال ۱۴۰۴ مشابه سال ۱۴۰۳ می‌باشد. از آنجا که در لایحه تغییر روشی در محاسبه نرخ خوراک ایجاد نشده این موضوع می‌تواند اقتصاد را برای بخش‌های مربوطه پیش‌بینی پذیرتر نماید. همچنین، به موجب بند (ح) تبصره (۱۴) به دولت اجازه به دولت برای پرداخت بدهی‌های قطعی حسابرسی شده تا پایان سال ۱۴۰۲ به تولیدکنندگان برق بخش غیردولتی، پیمانکاران و تأمین‌کنندگان تجهیزات صنعت برق کشور از طریق واگذاری اموال و دارایی‌های غیرمنقول دولت (به استثنای شرکت‌های تابعه وزارت نیرو) اقدام کند.

- درخواست مشخص اتاق ایران تسریع در تدوین آیین‌نامه اجرایی بند (ح) تبصره (۱۴) است تا از این طریق بستر لازم برای تأمین منابع برای تأدیه مطالبات بخش خصوصی در حوزه انرژی تعیین ایجاد شود.

ب. در لایحه بودجه پیشنهادی، به منظور نظم بخشی و انسجام بودجه، منابع هدفمندی یارانه‌ها و فرا بودجه به بودجه عمومی منتقل شده است. این در حالی است که در سنوات گذشته احکام مربوط به هدفمند کردن یارانه‌ها و منابع حاصل از آن بصورت مجزا و خارج از سقف بودجه تعریف می‌شد در این لایحه علاوه بر تعیین تکلیف منابع و مصارف بودجه عمومی، اعتبارات مربوط به هدفمندی (شامل منابع و مصارف) ادغام شده است. با توجه به اینکه بودجه هدفمندی یارانه‌ها نقش بسزایی در بازگشت سرمایه طرح‌های مربوط به بهینه‌سازی، قراردادهای بیع متقابل و سرمایه‌گذاری‌های تجدیدپذیر دارد، پیشنهاد می‌شود همچون سنوات گذشته در بخش مصارف هدفمندی، نحوه تأمین منابع این طرح‌ها شفاف‌سازی صورت بگیرد و محمل قانونی برای مطالبه دیون ذی‌نفعان بخش خصوصی از دولت فراهم شود. به موجب اصل ۵۳ قانون اساسی اگر در بودجه عمومی پیش‌بینی اعتبارات لازم تدبیر نشود مطالبه‌گری‌ها در سال ۱۴۰۴ به نتایج مشخصی نخواهد رسید.

- درخواست مشخص اتاق ایران پیش‌بینی اعتبارات از محل منابع هدفمندی برای طرح‌های مربوط به بهینه‌سازی، قراردادهای بیع متقابل و سرمایه‌گذاری‌های تجدیدپذیر است.

ت. پیشنهادهای الحاقی اتاق ایران جهت درج در لایحه بودجه ۱۴۰۴

- اهم پیشنهادهای الحاقی اتاق ایران جهت درج در لایحه بودجه ۱۴۰۴ عبارت است از:

تأمین مالی تولید

- منابع حاصل از لغو معافیت مالیاتی صادرات مواد و محصولات معدنی و صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی، به صورت خام و نیمه خام و عوارض صادراتی موضوع این بند پس از وصول توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی مستقیماً به "صندوق حمایت از تکمیل زنجیره ارزش صنایع" که به موجب این قانون تشکیل می شود، واریز می گردد. آئین نامه نحوه اداره این صندوق به پیشنهاد وزارت صمت و با مشارکت سازمان برنامه و بودجه و وزارت امور اقتصادی و دارایی و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.
- تبصره- صندوق مکلف است منابع را صرفاً برای توسعه و تکمیل زنجیره ارزش صنایع مواد خام و نیمه خام، توسعه و به روزرسانی ماشین آلات و تجهیزات خطوط تولید تخصیص دهد.

مالیات، عوارض و تعرفه

- کلیه ماشین آلات و تجهیزات (با رعایت ماده (۳) قانون جهش تولید دانش بنیان مصوب ۱۴۰۱)، قطعات، مواد اولیه و واسطه‌ای تولیدی در سال ۱۴۰۴ از پرداخت حقوق گمرکی معاف هستند.
- حقوق گمرکی و مالیات بر ارزش افزوده واردات کالاهای اساسی، انواع دارو و مواد اولیه آن، ملزومات مصرفی پزشکی و شیر خشک مخصوص اطفال را به صفر (۰) درصد در نظر گرفته می شود.
- حقوق دولتی معادن در سال ۱۴۰۴ معادل حقوق دولتی تعیین شده در سال ۱۴۰۳ تعیین می شود. وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است حقوق دولتی سال ۱۴۰۴ را بر اساس نرم افزار و با در نظر گرفتن تفاوت برای "مواد معدنی فرآوری شده و کانی آرایبی شده نسبت به کلوخه"، "معادن کوچک و متوسط نسبت به معادن بزرگ" و "معادن کم عیار نسبت به معادن با عیار بالا" محاسبه نماید.
- حق ثبت اسناد رهنی و وثیقه که توسط واحدها و شرکت‌های دانش بنیان و تولیدی و خدماتی دارای کارت بازرگانی و یا پروانه بهره برداری از وزارت صنعت و معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی و وزارت تعاون کار و امور اجتماعی و یا پروانه کسب از اتحادیه‌های صنفی و سایر مراجع ذیصلاح جهت اخذ تسهیلات از

بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مجاز کشور تنظیم می‌گردد معادل نصف تعرفه ثبت موضوع ماده ۱۲۳ اصلاحی ماده ۲ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۰۸/۱۵ می‌باشد.

- در راستای سیاست‌های حمایت از تولید و تحقق شعار سال، نرخ مالیات موضوع ماده (۱۰۵) قانون مالیات‌های مستقیم اشخاص حقوقی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارتخانه‌های ذی‌ربط در فعالیت‌های تولیدی در سال ۱۴۰۴ معادل ۷ واحد درصد کاهش می‌یابد. این بخشودگی علاوه بر سایر معافیت‌ها و بخشودگی‌ها و مشوق‌های قانونی اشخاص مذکور هست.
- معادل یک درصد از مالیات بر ارزش‌افزوده کالاهای تولید شهرک‌های صنعتی به بازسازی، نوسازی و نگهداری زیرساخت‌های شهرک‌های صنعتی در ردیف مستقلی در بخش مصارف اختصاص یابد.

صادرات

- در پیمان‌سپاری ارزی درباره صادرات محصولات کشاورزی، فرش و صنایع‌دستی، خدمات فنی و مهندسی و محصولات دانش‌بنیان ممنوع است. بانک مرکزی موظف است سازوکارهای لازم را برای تضمین ورود ارزهای کلیه صادرکنندگان به چرخه اقتصادی کشور، متناسب با سیاست ارزی و سیاست تجاری کشور، طراحی و اجرا کند.
- به‌منظور حمایت از صادرات و هدفمندسازی عوارض اخذشده از صنایع مختلف، وجوه اخذ شده از محل عوارض صادراتی به ردیف بودجه‌ای ... واریز می‌شود. محل هزینه کرد این منابع به‌موجب ردیف هزینه‌ای ... برای حمایت و ایجاد ارزش افزوده در همان صنعت و شهرک‌های صنعتی صرف می‌گردد.
- سهمی از محل درآمدهای شرکت سهامی نمایشگاه‌های بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یارانه و مشوق حضور در نمایشگاه‌های بزرگ دنیا به بخش‌های مرتبط صادراتی اختصاص یابد.
- به‌منظور توسعه بازارهای صادراتی و گشایش بازارهای دوردست، مشوق‌های هدفمندی در حوزه حمل بار صادراتی تعیین می‌شود.
- شرکت‌های صادرکننده خدمات فنی و مهندسی می‌توانند به میزان ارزی که در بانک‌های کشور و صرافی‌های مجاز مورد تایید بانک مرکزی، تبدیل به ریال نموده‌اند، به همان نرخ تعهدات ارزی خود (در برابر بانک‌ها و یا منابع وام‌دهنده) تسویه نمایند. تعهدات ارزی فوق شامل کلیه تعهدات ضامنین و ضمانت‌نامه‌های صادره نیز می‌گردد.

تبصره- آیین‌نامه اجرایی این بند، به پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و با همکاری وزارت امور اقتصاد و دارایی و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، ظرف یک ماه از ابلاغ این قانون، می‌باید به تصویب هیأت وزیران برسد.

نهایت‌دهی

- دولت، شرکت‌های دولتی و سازمان‌های دولتی از طریق اسناد تسویه خزانه، بدهی‌های قطعی خود به اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی خصوصی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی (شهرداری-ها) که در چهارچوب قوانین و مقررات تا پایان سال ۱۴۰۲ ایجاد شده با مطالبات قطعی معوق دولت از اشخاص مزبور تا مبلغ پنجاه هزار میلیارد (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به صورت جمعی - خرجی تسویه کند. مطالبات قطعی دولت از اشخاص فوق‌الذکر که در اجرای بند «پ» ماده (۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور به شرکت‌های دولتی منتقل شده با بدهی دولت به شرکت‌های مذکور و مطالبات اشخاص حقیقی و حقوقی (تعاونی و خصوصی) از دولت بابت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه-ای با بدهی اشخاص یاد شده به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی سازمان امور مالیاتی و سازمان تأمین اجتماعی و گمرک از طریق تسویه بدهی‌های بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی به دولت به وسیله این اسناد قابل تسویه است.

انرژی

- سیاست‌های دولت در حوزه قیمت انرژی حداقل برای بخش تولید (شامل نرخ خوراک) در لایحه بودجه ۱۴۰۴ تعیین شود.
- به‌منظور رفع نا تراز انرژی و بهبود زیرساخت‌ها، ۶۰ درصد از منابع پیش‌بینی شده در این قانون از محل تامین مالی خارجی و صندوق توسعه ملی در قالب تسهیلات ترجیحی برای اجرای طرح (پروژه)های بخش خصوصی در رفع نا تراز انرژی، ارتقای بهره‌وری انرژی و بهبود زیرساخت‌های لجستیکی، تخصیص می‌یابد.
- هزینه انجام اقدامات بهینه‌سازی مصرف انرژی که از طریق شرکت‌های خدمات انرژی در بخش‌های مختلف اقتصادی کشور نظیر بخش‌های صنعتی، تجاری و عمومی انجام شده و حسب مورد به تأیید وزارتخانه‌های نفت و نیرو برسد به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی، منظور می‌شود. آیین‌نامه اجرایی این ماده ظرف مدت

دو ماه توسط وزارت نیرو، وزارت نفت، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه تهیه شده و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

- وزارت نیرو موظف است منابع حاصل از اصلاح بهای فروش برق مشترکین موضوع ماده (۳) قانون مانع‌زدایی از توسعه صنعت برق را در سقف سیصد هزار میلیارد ریال را پس از واریز به حساب خزانه به صورت ماهانه و متناسب با وصول درآمد به صورت کامل تا سقف یکصد و پنجاه هزار میلیارد ریال بابت مطالبات بخش غیردولتی، تا سقف یکصد و پنجاه هزار میلیارد ریال بابت طرح‌های نیمه تمام نیروگاهی حرارتی و توسعه و بازسازی و نوسازی شبکه برق‌رسانی به اولویت شبکه برق‌رسانی به شهرک‌های صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی تخصیص می‌یابد.

تبصره- وزارت نیرو مکلف است گزارش عملکرد این بند را هر سه ماه یک بار به کمیسیون‌های انرژی، اقتصادی و صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

- وزارت نفت از طریق شرکت‌های تابعه مکلف است تا سقف یکصد هزار میلیارد (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از مبلغ در نظر گرفته شده برای حساب بهینه‌سازی انرژی را بابت بازپرداخت قراردادهای سرمایه‌گذاران دارای قرارداد خرید تضمینی برق تجدیدپذیر که تعهدات آنها در چهارچوب ماده (۶۱) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی و ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور ایجاد شده است، از طریق صدور حواله فراورده صادراتی و یا فروش داخلی گاز طبیعی با قابلیت خرید توسط صنایع مصرف‌کننده بر اساس ساز و کار پیش‌بینی شده در ماده (۱۴) قانون مانع‌زدایی از توسعه صنعت برق و آئین‌نامه اجرایی آن اقدام نماید.

- ردیف بودجه‌ای مشخصی برای جبران خسارت قطع برق صنایع (اجرای ماده ۲۵ قانون بهبود محیط کسب و کار) در بودجه شرکت‌های توانیر و ملی گاز در نظر گرفته شود.

تسویه حساب مطالبات عرضه‌کنندگان کنجاله سویا

- درخواست تعیین تکلیف مانده مطالبات عرضه‌کنندگان کنجاله سویا در سامانه بازارگاه در سال ۱۴۰۲: ستاد تنظیم بازار در تاریخ ۱۳/۱۲/۱۴۰۱ با هدف کنترل قیمت و به منظور تامین ۵۰۰ هزار تن کنجاله سویای مورد نیاز تولیدکنندگان مرغ و تخم مرغ تا پایان ماه مبارک رمضان، قیمت هر کیلو گرم کنجاله سویا را ۱۹۰۰۰ تومان تعیین و مقرر نمود مابه‌التفاوت قیمت مصوب با قیمت عرضه کالا در سامانه بازارگاه که ۱۶۳۰۰ تومان بود، از طریق سازمان برنامه و بودجه کشور با ارائه اوراق اسناد خزانه تا سقف ۱۳۵۰ میلیارد تومان با حفظ قدرت خرید تامین و پرداخت گردد و این فرایند تا تاریخ ۱۴۰۲/۵/۲۳ و تا زمان اجرایی شدن

قیمت جدید بر روی سامانه بازارگاه ادامه یافت و بعد از آن قیمت ۱۹۰۰۰ تومان اعمال گردید. لیکن تاکنون صرفاً اصل مبلغ مابه التفاوت قیمت کنجاله سویا برای دوره ۱۴۰۱/۱۲/۱۳ لغایت ۱۴۰۲/۱/۳۱ به صورت اوراق خزانه به سررسید ۱۴۰۴ به تامین کنندگان دانه روغنی سویا داده و تسویه صورت گرفته است. در این ارتباط واردکنندگان درخواست دارند مابقی مطالبات آنان از تاریخ ۱۴۰۲/۲/۱ الی ۱۴۰۲/۵/۲۳ نیز پرداخت گردد که نیازمند پیش بینی بودجه لازم است. از طرف دیگر طبق بخشنامه بانک مرکزی و ستاد تنظیم بازار در مقطع زمانی تبدیل نرخ ارز ترجیحی ۴۲۰۰ تومانی به ۲۸۵۰۰ تومانی، می بایستی واردکنندگان مابه التفاوت موجودی کنجاله سویا را پرداخت نمایند که این مابه التفاوت از سوی بانک مرکزی و سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف کنندگان مطالبه شده است، لذا فعالان اقتصادی درخواست دارند بدهی های آنان با مطالبات آنها تهاتر شود.